AVALIK

KAITSEMINISTEERIUM

Tulemusvaldkonna JULGEOLEK JA RIIGIKAITSE tulemusaruanne 2022

Tallinn 2023

Sisukord

Sisukord 2
Tulemusvaldkonna Julgeolek ja riigikaitse üldinfo 3
Tulemusvaldkonna mõõdikud 3
Tulemusvaldkonna kulude lõpliku eelarve jaotus programmide lõikes 4
Aruandeaasta tulemusvaldkonna eelarve täitmine 4
Tulemusvaldkonna olukorra analüüs 5
Programmi Iseseisev sõjaline kaitsevõime üldinfo 9
Programmi mõõdikud 9
Programmi olukorra analüüs 10
Programmi tegevuste täitmise analüüs 11
Aruandeaasta programmi ja programmi tegevuse eelarve täitmine 12
Programmi Kollektiivkaitses osalemine üldinfo 14
Programmi mõõdikud 14
Programmi olukorra analüüs 14
Programmi tegevuste täitmise analüüs 15
Aruandeaasta programmi ja programmi tegevuse eelarve täitmine 16
Programmi Luure ja eelhoiatus üldinfo 18
Programmi mõõdikud 18
Aruandeaasta programmi ja programmi tegevuse eelarve täitmine 18
Programmi Kaitsepoliitika kujundamine ja toetav tegevus üldinfo 19
Programmi mõõdikud 19
Programmi olukorra analüüs 20
Programmi tegevuste täitmise analüüs 21
Aruandeaasta programmi ja programmi tegevuse eelarve täitmine 23
LISA Tulemusvaldkonna sisend riigi 2022. aasta majandusaasta koondaruandesse 24

Tulemusvaldkonna Julgeolek ja riigikaitse üldinfo

Tulemusvaldkonna eesmärk: Usutav heidutus sõjalise agressori vastu. Võime seista rünnaku vastu kogu ühiskonna tegevusega. Vajadusel kollektiivkaitse ja rahvusvahelise kriisiohje kiire ja tulemuslik rakendumine.

Tulemusvaldkonnaga enim seotud strateegia „Eesti 2035“ sihid:
Strateegia aluspõhimõtted:

- Eesti julgeoleku tagatiseks on liikmesus ja panus NATOs ja Euroopa Liidus ning tihe koostöö liitlaste ja teiste rahvusvaheliste partneritega.
- Eesti riigikaitse tagavad iseseisev kaitsevõime ja kollektiivkaitse, mida kindlustab tugev kaitsetahe. Kaitsekulud on vähemalt 2% SKPst ja püsivad kooskõlas kujuneva ohupildiga.
- Eesti riigikaitse korralduse alus on lai käsitus – riigikaitsesse tuleb anda oma panus igal inimesel.

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid (valdkonna arengukavad, poliitika põhialused jms)	Programm sh vastutavad ministeeriumid
Julgeolek ja riigikaitse	Riigikaitse arengukava 2022-2031	1. Iseseisev sõjaline kaitsevõime - Kaitseministeerium 2. Kollektiivkaitses osalemine - Kaitseministeerium 3. Luure ja eelhoiatus - Kaitseministeerium 4. Kaitsepoliitika kujundamine ja toetav tegevus - Kaitseministeerium

Tulemusvaldkonna mõõdikud

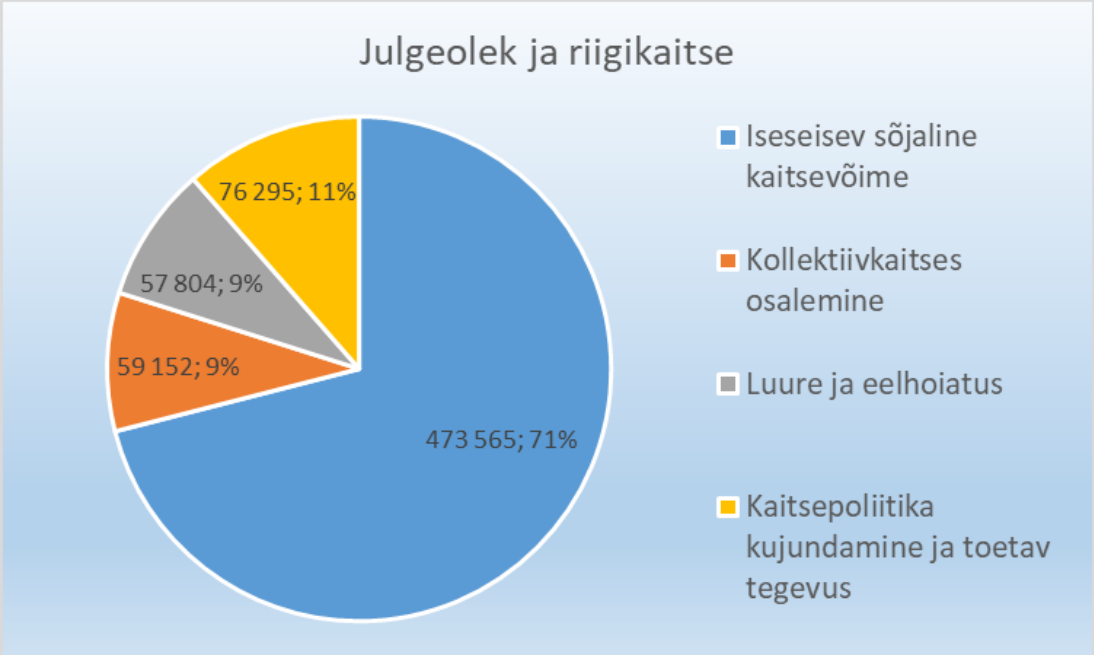
Tabel 1. Tulemusvaldkonna mõõdikud

Tulemusvaldkonna mõõdikud	Tegelik			Sihttase		
	2020	2021	2022	2022	2023	2035*
Üksused on mehitatud, varustatud, välja õpetatud vastavalt riigikaitse arengukava otsustele *Allikas: Kaitseministeerium*	JAH, lähtuvalt RKAK 2017-2026 elluviimise kavast	JAH, lähtuvalt RKAK 2017-2026 elluviimise kavast	JAH, lähtuvalt RKAK 2017-2026 elluviimise kavast	JAH, lähtuvalt RKAK 2022-2031 elluviimise kavast	JAH, lähtuvalt RKAK 2022-2031 elluviimise kavast	
Eestis paiknevad alaliselt liitlaste väed *Allikas: Kaitseministeerium*	JAH	JAH	JAH	JAH	JAH	
Sõjalise kaitse kulude tase SKPst NATO meetodi järgi (%) *Allikas: Kaitseministeerium*	2,35%	2,06%	2,15%	>2,0%	>2,0%	
Elanike valmisolek osaleda kaitsetegevuses	57,6%	57%	66%	>55%	>55%	

Allikas: Avaliku arvamuse uuring						
Tegevväelaste arv aasta lõpul (vähemalt) *Allikas: Kaitseministeerium*	3 655	3 459	3 335	3 586	3 715	

* Märgitakse juhul, kui on tegemist strateegia „Eesti 2035“ mõõdikuga

Tulemusvaldkonna kulude lõpliku eelarve jaotus programmide lõikes



Aruandeaasta tulemusvaldkonna eelarve täitmine

Tabel 2. Tulemusvaldkonna Julgeolek ja riigikaitse eelarve täitmine tuhandetes eurodes

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Kulud	519 852	666 815	613 953[1]
Investeeringud	281 057	237 283	186 744

2022. aasta eelarves kasutamata jäänud vahendite kasutust pikendatakse ühe aasta võrra kogusummas 76,9 mln eurot. Eelarveliste vahendite kasutamine oli suures osas mõjutatud Ukrainas toimuvast sõjast ning tarbijahinna kasvust, mistõttu ei realiseerunud 2022. aastal kõik hangetega seotud kulud ning investeeringud.

[1] Luure ja eelhoiatuse programmi kulude täitmise andmed kajastatakse raamatupidamisprogrammis kassapõhiselt. Käesolevas tabelis on kasutatud julgeolekuasutuse tegeliku tekkepõhise täitmise andmeid.

Tulemusvaldkonna olukorra analüüs[2]

Positiivsed arengud

Väeloome:

Eesti oli 2022. aastal üks seitsmest NATO liikmesriigist, mille kaitsekulude maht oli vähemalt 2% SKP-st[3]. 2023. aastal on Eesti kaitsekulud prognooside kohaselt 2,85 % SKP-st ja peaksid 2024. aastal esimest korda ületama 3% piiri. Suurenenud kaitsekulud võimaldavad meil jätkata tugeva vundamendi loomist Eesti kaitsevõimele ning minna karistusheidutuselt üle tõkestusheidutusele.

Vabariigi Valitsus eraldas kaitsevõime tugevdamiseks 2022. aastal eesseisvateks perioodideks täiendavalt üle 1,25 miljardi euro.

Jaanuaris eraldas Vabariigi Valitsus kaitsevõime parendamiseks 339,5 miljonit eurot, mis peaasjalikult kasutatakse laskemoona laovarude suurendamiseks. Suuremad tarned on planeeritud aastatesse 2023 ja 2024. Laskemoona hoiustamiseks ehitatakse ka vajalik taristu.

Märtsis eraldas Vabariigi Valitsus Kaitseministeeriumi valitsusalale aastateks 2022-2025 veel 476,8 miljonit eurot. Tugevduspaketi koostamisel võeti arvesse esmased kogemused ja õppetunnid Ukraina sõjast ning Kaitseväe juhataja sõjaline nõuanne kõige kriitilisemate võimete täiendamiseks. Eraldatud vahendid suunati lühimaa õhutõrje-, tankitõrje-, kaudtule võimetele ja olukorrateadlikkuse parendamiseks, liitlaste vastuvõtu taristu arendamiseks ning maakaitse suurendamiseks kuni 20 000 võitlejani ning varitsevat õhuründemoona hankimiseks. Lisaks eraldati RES 2023-2026 raames üle 405 mln keskmaa õhutõrje hankimiseks perioodil 2023-2026 ning 30 mln liitlaste vastuvõtu taristu arendamiseks.

Juunis toimunud **Madridi tippkohtumisel lepiti kokku raamistik NATO heidutus- ja kaitsehoiaku tugevdamiseks ning langetati konkreetsed otsused NATO idatiiva tugevdamiseks**. Eestile tähendab see koostöös liitlastega diviisi suuruse üksuse ja selle juhtimisstruktuuri arendamist, millega alustati 2022. aasta sügisel. Eesti diviis hakkab edaspidi NATO käsuliinis juhtima kõiki olulisemaid maismaaoperatsioone Eestis ning selle koosseisu hakkavad kuuluma Eesti maaväe ja maakaitse üksused, liitlaste alaliselt Eestis paiknevad üksused ning liitlaste tugevdusüksused.

2022. aastal sõjalise maakaitse tugevdamiseks moodustatud Kaitseliidu lisaüksused mehitati aasta lõpuks. **2022. aasta lõpuks oli Kaitseliidu liikmete arv 29 098 inimest** (sealhulgas naiste- ja noorteorganisatsioonid), kellest ca 86 00 kuuluvad Kaitseväe sõjalise maakaitse koosseisu.

Kaitsevalmidus:

Eesti on saavutanud kaitsevalmiduse taseme, mis on vähestel Euroopa riikidel. Kaitseväe lahinguvalmiduse ja ohustsenaariumile reageerimise kontrolliks rahvusvahelises raamistikus viidi 2022. aasta mais läbi õppus **„Siil 2022“, millel osales ligi 15 000 Eesti, liitlas- ja partnerriigi**

[2] 2021. aasta keskel mindi Kaitseministeeriumi valitsemisalas üle põhitegevuste kesksele strateegilisele juhtimisele. Kaitseministeeriumi valitsemisalas on kaheksa põhitegevust: väeloome; kaitsevalmidus; kaitsetahe; liitlaste kaasamine ja rahvusvaheline koostöö; luure ja eelhoiatus; riigikaitseliste investeeringute korraldus; riigikaitseline inimvara; heidutus. 2022. aasta tulemusaruanne on koostatud vastavalt 2022. aastal kehtinud programmide ülesehitusele, kuid programmide tulemuste kirjeldamisel on alavaldkondadena kasutatud uusi põhitegevusi, mis loob seose alates 2022. aastast kasutusel oleva põhitegevuste keskse strateegilise juhtimisega.

[3] „The Secretary General’s Annual Report 2022“ (https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2023/3/pdf/sgar22-en.pdf#page=153). Tegemist on 2023. aasta märtsis esitatud aruande esialgsete andmetega.

kaitseväelast. Siili raames viidi läbi strateegilise kommunikatsiooni keskuse teavitusõppus „AKSON“. Õppuse „Defender Europe“ raames viidi Saaremaal läbi meredessandi harjutus, millel osalesid Ameerika Ühendriikide merejalaväelased koos Kaitseliidu Saaremaa malevaga. Septembris viidi valitsuse otsusega läbi seni **suurima osalejate arvuga lisaõppekogunemine „Okas 2022“**, kuhu kutsuti kuni 2 861 reservväelast ja sõjaaja üksustesse kuuluvat kaitseliitlast, et harjutada valmisolekut mistahes ajahetkel kiirelt reageerima.

Laiapindse riigikaitse edendamiseks alustati koostöös Kaitseliidu, Päästeameti ning Politsei- ja Piirivalveametiga riigikaitseteemaliste seminaride läbiviimist kohalike omavalitsuste juhtidele, et edendada kohalikul tasandil riigi ja elanikkonna kaitset.

Kaitsetahe:

Eesti elanike kaitsetahe on suurenenud. **Elanike valmisolek osaleda kaitsetegevuses kasvas võrreldes 2021. aastaga 9 protsendi võrra 81 protsendini.** Elanike valmisoleku kasv väljendub selgelt nii Kaitseliiduga liitunud inimeste kui ka õppustel ja õppekogunemistel osalenud reservväelaste ja kaitseliitlaste arvukuses.

Liitlaste kaasamine ja rahvusvaheline koostöö:

Rahvusvahelise koostöö süvendamise ja liitlaste senisest suurema kaasamise valdkonnas kujunes 2022. aasta Eestile edukaks, kuna **Ukraina sõja tagajärjel halvenenud julgeolekuolukorra tingimustes suurendasid võtmeliitlased märgatavalt oma kohalolekut ja nähtavust Eestis, mis kokkuvõttes suurendas Eesti julgeolekut**.

Veel enne Venemaa täiemahulise sõjalise sissetungi algust Ukrainasse 2022. aasta 24. veebruaril langetas Eesti eFP lahingugrupi juhtriik Suurbritannia otsuse siirdada Eestisse täiendavalt ja ajutiselt üks pataljoni-suurune lahingugrupp, mis paiknes Eestis märtsist kuni detsembrini ning osales õppustel koos Eesti kaitseväe ja teiste liitlaste üksustega. Madridi tippkohtumisel teatas Ühendkuningriik otsusest eraldada Eesti kaitseks alaliselt terve Ühendkuningriigi maaväe brigaad, mis seotakse nii Eesti enda kui NATO kaitseplaanidega. Lisaks otsustas Ühendkuningriik Eestisse pikaajalisel paigutada mitmikraketiheitjate MLRS üksuse. Samuti siirdab Ühendkuningriik regulaarselt Eestisse õppustele, transpordi- ja ründekopterite üksuseid, mereväe aluseid jt võimeid.

Eesti eFP lahingugruppi varasemalt üle aasta panustanud Prantsusmaa otsustas 2022. aasta kevadel edaspidi panustada vähemalt kompanii-suuruse üksusega eFP-sse alaliselt ja pikaajaliselt.

Eesti strateegiline liitlane Ameerika Ühendriigid teatas Madridi tippkohtumisel otsusest hakata edaspidi panustama Eestisse jt Balti riikidesse regulaarselt roteeruvate maaväeüksustega, mis hakkasid Eestisse saabuma detsembris. USA rühma-suurune mitmikraketiheitjate HIMARS üksus on seotud Eesti diviisiga ning panustab seeläbi ka Eesti enda vastavasse võimearendusse. Eesti 2. jalaväebrigaadiga Võrus seoti USA jalaväeüksus, mis hakkab Eestis paiknema ja tegutsema kuni pataljoni-suuruses mahus. Lisaks käivitus loodava Eesti diviisi staabi koostöö USA-ga, mis tipneb 2023. ja 2024. aastal diviisi staabi osalemisega USA Warfighter-õppuste seerial ja sertifitseerimisega.

Kaitseministeeriumi ja ministeeriumi valitsemisala rahvusvahelist koostöö täiendavaks keskseks valdkonnaks kujunes 2022. aastal Ukraina abistamise relvastuse, varustuse, laskemoona ja väljaõppega. Eesti oli möödunud aastal Ukrainale sõjalise abi andmisel esirinnas, alustades relvatarneid Kiievile veel enne Venemaa täiemahulist sissetungi veebruaris. Kokku andis Eesti **2022. aastal Ukrainale sõjalist abi üle 255 miljoni euro väärtuses.** Muuhulgas tarniti Ukrainale tankitõrje raketisüsteemi Javelin rakette, 122mm ja 155mm haubitsaid koos laskemoonaga, erinevaid

tankitõrjegranaadiheitjaid ja miinipildujaid, suures koguses käsitulirelvi, erinevat laskemoona, sõidukeid, sidetehnikat, meditsiinitarvikuid, isikukaitsevahendeid (kiivrid jm.) ja kuivtoidupakke. Koostöös Saksamaaga annetas Eesti Ukrainale kaks välihaiglat ja meditsiinitarbeid ja otsustas anda kolmanda välihaigla koostöös Hollandi ja Norraga. Euroopa Liidu rahurahastu kaudu saab Eesti tagasi vähemalt 156 miljonit eurot.

Samuti alustati 2022. aasta kevadest ka Ukraina kaitseväelaste väljaõpet Eestis, mis möödunud aastas keskendus Eesti tarnitud suurtükiväesüsteemide väljaõppele ning Ukraina mobiliseeritute baasväljaõppele.

Liitlaste panus Eesti kaitsesse on jõudnud järgmisele tasemele. **USA julgeolekuabi Eestile tõusis 2022. aastal 140,5 miljoni dollarini**. Suurem osa sellest summast läheb kavandamisel oleva Kaitseväe M142 HIMARSi programmi elluviimisele aastaks 2025.

Liitlasvägede kiire õhust, maalt ja merelt Eestisse jõudmise arendamiseks otsustas Euroopa Komisjon 2022. aastal toetada 31 miljoni euroga projekti EstMilMob, mille eesmärk on parandada Tapa linnaku suunalisi transpordiühendusi järgmise viie aasta jooksul. Kokku on projekti maksumus 62 miljonit eurot, millest Euroopa Liit rahastab pool. 10,7 miljoni euroga on kavas toetada projekti, mille eesmärk on parandada liitlasvägede vastuvõtmist Tallinna lennujaamas ja oluliselt suurendada lennujaama kütusehoiustamise võimekust. Projekti maksumus on 21,4 miljonit eurot, millest Euroopa Liit rahastab pool.

Eestil oli 2022. aastal mandaat **osaleda rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel kuni 125** kaitseväelasega ja valmidusüksustes kokku 304 kaitseväelasega. Ebademokraatliku Mali hunta võimule tuleku tõttu otsustas Eesti 2022. aastal lõpetada osaluse kõikides Malis toimuvatel rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel (BARKHANE, MINUSMA, EUTM Mali).

Novembri lõpus ja detsembri alguses toimus Tallinnas NATO küberõppus Cyber Coalition, mis on üks suurimaid omataolisi maailmas. Õppuse eesmärk oli tugevdada NATO liitlaste ja partnerite teadmisi ja oskusi kaitsta oma võrke ja koostööd küberruumis.

2021. aasta juunis NATO tippkohtumisel otsustatud NATO innovatsioonikiirendi DIANA (*Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic*) teemal kiitis NATO peasekretär 2022. aastal heaks Eesti taotluse luua Eestis koos Ühendkuningriigiga **DIANA Euroopa peakorter**, rajada Eestisse NATO iduettevõtete kiirendi ning ühendada DIANA-ga mitu siinset uute tehnoloogiate testimiskeskkonda. DIANA raames rajatakse üle Alliansi iduettevõtetele kiirendid, testkeskuste võrgustik ning usaldusväärse kapitali andmebaas.

2022. aastal kaasasid Eesti ettevõtted ja teadus-arendusasutused Euroopa Kaitsefondist 14 miljonit eurot teadus- ja arendustegevuseks. Kaitseministeerium kaasrahastab neid projekte 0,5 miljoni euroga.

Riigikaitseliste investeeringute korraldus:

Eesti kaitseinvesteeringud on Ukraina sõja valguses hüppeliselt suurenenud ning Eesti soetab oluliselt rohkem ja kiiremini aina paremat relvastust, laskemoona ja varustust. Iga riigikaitsesse suunatud maksumaksja euro suurendab maksimaalselt kaitsevõimet. 2022. aastal oli hangete ja taristu osakaal kaitse eelarvest 46,8%, mis on võrreldes 2021. aastaga 13,5% enam. Hangete konkurentsi tark kasutamine võimaldas meil säästa 50 miljonit eurot.

Riigikaitseline inimvara:

Organisatsiooniliselt jätkusid valitsemisalas täiendava efektiivsuse ja kokkuhoiu saavutamiseks reformid. 2022. aastal konsolideeriti valitsemisala personaliteenused Kaitseressursside Ametisse, mis tulevikus loob paremad võimalused riigikaitselise inimvaraga seotud väljakutsetega toimetulekuks. Samuti võimaldab see suurendada personaliteenustega rahulolu ja teenuste osutamise efektiivsust. Praeguseks oleme personalitöötajate arvu vähendanud ligi 20%.

Alates 1. septembrist 2022 viidi riigikaitseks vajalike varade haldamine üle Riigi Kaitseinvesteeringute Keskusesse.

Väljakutsed

2022. aasta juunis Madridi tippkohtumisel otsustas NATO minna vastuseks Venemaa agressioonile karistusheidutuselt üle tõkestusheidutusele. Üheks olulisemaks väljakutseks lähiaastatel on **Madridi tippkohtumisel kokku lepitud diviisi juhtimisstruktuuri arendamine ja liitlaste täiendava kohaloleku jaoks vajalike tingimuste loomine, milleks on vajalik täiendada liitlaste jaoks kasutatavat taristut nii Tapal, Ämaris kui Lõuna-Eestis.**

Kaitsetahte valdkonnas tuleb saavutada tööandjate ja erasektori suurem kaasatus riigikaitsesse panustamisel, et suurendada nende valmidust toetada reservväelaste osalemist õppekogunemistel. Samuti vajab tähelepanu noorte kaitsetahte ja riigikaitseliste hoiakute tõstmine enne ajateenistusse asumist.

2022. aasta tegevväelaste kasvueesmärk jäi saavutamata. Teenistusest lahkus prognoositust suurem hulk tegevväelasi ja oodatust suurem hulk tähtajalises teenistuses olevaid tegevväelasi ei soovinud uut tähtajalist suhet luua. Arvestades kaitseväe sõjaaja koosseisu suurendamist Vabariigi Valitsuse poolt 43700-ni, on oluline saavutada planeeritud tegevväelaste arv kaitseväeteenistuses ning 2025. aastaks igal aastal 4 000 kutsealuse ajateenistusse võtmine.

Programmi Iseseisev sõjaline kaitsevõime üldinfo

Programmi nimi	Iseseisev sõjaline kaitsevõime
Programmi eesmärk	Hoida ära Eesti vastu suunatud rünnakud ja tagada, et Eesti suudab end väliste ohtude vastu kaitsta
Strateegia „Eesti 2035“ siht (alasihi täpsusega)	Puudub
Programmi periood	2022-2025
Peavastutaja (ministeerium)	Kaitseministeerium
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	Kaitsevägi, Kaitseliit, Kaitseressursside Amet
Kaasvastutaja ministeerium ja selle valitsemisala asutused (ühisprogrammi puhul)	Puuduvad

Programmi mõõdikud

Tabel 3. Programmi Iseseisev sõjaline kaitsevõime ja programmi tegevuste mõõdikud

Programmi mõõdikud	Tegelik			Sihttase	
	2020	2021	2022	2022	2023
Üksused on mehitatud, varustatud, välja õpetatud vastavalt riigikaitse arengukava otsustele ning lahinguvalmis *Allikas: Kaitseministeerium*	info juurepääsu piiranguga	info juurepääsu piiranguga	info juurepääsu piiranguga	info juurepääsu piiranguga	info juurepääsu piiranguga
Programmi tegevus	Väeloome: maavägi				
RKAK perioodi lõpuks (2031) ette nähtud maaväe üksused on valmis[4] *Allikas: Kaitseministeerium*	info juurepääsu piiranguga	info juurepääsu piiranguga	info juurepääsu piiranguga	info juurepääsu piiranguga	info juurepääsu piiranguga
Programmi tegevus	Väeloome: merevägi				
RKAK perioodi lõpuks (2031) ette nähtud mereväe üksused on valmis[5] *Allikas: Kaitseministeerium*	info juurepääsu piiranguga	info juurepääsu piiranguga	info juurepääsu piiranguga	info juurepääsu piiranguga	info juurepääsu piiranguga
Programmi tegevus	Väeloome: õhuvägi				
RKAK perioodi lõpuks (2031) ette nähtud õhuväe üksused on valmis[6] *Allikas: Kaitseministeerium*	info juurepääsu piiranguga	info juurepääsu piiranguga	info juurepääsu piiranguga	info juurepääsu piiranguga	info juurepääsu piiranguga
Programmi tegevus	Väeloome: muud üksused				
RKAK perioodi lõpuks (2031) ette nähtud muud väeüksused on valmis[7]	info juurepääsu	info juurepääsu	info juurepääsu	info juurepääsu	info juurepääsu

[4] Eesti Kaitseväe hinnang Kaitseväe üksuste lahinguvalmidusele on Vabariigi Valitsuse 20.12.2007 määruse nr 262 § 5 lg 1 p 3 alusel riigisaladus tasemel SALAJANE
[5] Eesti Kaitseväe hinnang Kaitseväe üksuste lahinguvalmidusele on Vabariigi Valitsuse 20.12.2007 määruse nr 262 § 5 lg 1 p 3 alusel riigisaladus tasemel SALAJANE
[6] Eesti Kaitseväe hinnang Kaitseväe üksuste lahinguvalmidusele on Vabariigi Valitsuse 20.12.2007 määruse nr 262 § 5 lg 1 p 3 alusel riigisaladus tasemel SALAJANE
[7] Eesti Kaitseväe hinnang Kaitseväe üksuste lahinguvalmidusele on Vabariigi Valitsuse 20.12.2007 määruse nr 262 § 5 lg 1 p 3 alusel riigisaladus tasemel SALAJANE

Allikas: Kaitseministeerium	piiranguga	piiranguga	piiranguga	piiranguga	piiranguga
Programmi tegevus	Kaitsevalmidus				
Liitlasvägede võõrustamise suutlikkus *Allikas: Kaitseministeerium*	JAH	JAH	JAH	JAH	JAH

Programmi olukorra analüüs

2022. aastal jätkati Kaitseväe ja maakaitse sõjaaja struktuuri kuuluvate lahinguvõimeliste üksuste tootmist ja varustamist vastavalt planeeritule.

Madridi tippkohtumise otsuste rakendamiseks asutas Vabariigi Valitsus 2022. aasta detsembris Kaitseväe struktuuriüksusena diviisi. Diviis hakkab edaspidi NATO käsuliinis juhtima kõiki olulisemaid maismaa operatsioone Eestis. Diviisi staabi käivitamine ja mehitamine on Kaitseväele suur väljakutse 2023. aastal. Diviisi koosseisu kuuluvad Eesti maaväe ja maakaitse üksused, liitlaste alaliselt Eestis paiknevad üksused ning liitlaste tugevdusüksused. Diviis loob tänasest paremad võimalused planeerida ja harjutada Eesti ning laiemalt Balti regiooni sõjalist kaitset NATO raamistikus. Sellega luuakse võimalused Eestis paiknevate ja tugevduseks tulevate vägede ja võimete kiireks kasutamiseks

Tingituna Venemaa sõjalisest agressioonist Ukrainas kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt 2022. aasta märtsis Eesti sõjalise kaitse tugevduspakett, mis näeb ette kuue suuna tugevdamist: lühimaa õhutõrje, tankitõrje, kaudtuli, olukorrateadlikkus, liitlaste taristu ning Kaitseliidu suunal vabatahtlikele suuremate võimaluste loomine maakaitses osalemiseks.

Eesti kaudtulevõimekuse arendamiseks soetatakse mitmikraketisüsteemide HIMARS, vastav leping sõlmiti Ameerika Ühendriikide kaitsekoostööagentuuriga DSCA 2022. aasta lõpul. Kaugmaa raketisüsteemide soetamisega tekib meil võime anda hävitavaid täppislööke kuni 300 km kaugusele (varem kaudtule laskeulatus piiratud 24 km). Lepingu raames hangitakse lisaks relvasüsteemile ka laskemoona, sidelahendusi, väljaõppe-, logistika- ning elutsüklilahendusi.

2022. aastal hangiti rekordarv laskemoona, soetati 6 liikursuurtükki ja vahetati välja vanemad tankitõrjesüsteemid.

Olulisemad 2022. aastal alustatud ja valminud taristuobjektid:

1) laskemoonahoidlad eri asukohtades;
2) Jõhvi tegevväelaste kasarm, mis võimaldas loobuda kallitest rendipindadest;
3) mereväe ja Politsei- ja Piirivalveameti ühine operatsioonikeskus jm administratiivpinnad Miinisadamas;
4) Taara tehnikapargi tehnika varjualused;
5) juurdepääsutee Jõhvi linnakust Sirgala harjutusväljale;
6) Paldiski jalakäijate tunnel ühendamaks mõlemat linnakut;
7) Paldiski universaalhall ja laohoone;
8) Paldiski Vahipataljoni kasarm;
9) Ämari universaalhall ja sõdurikodu.

2022. aastal alustati järgmiste taristuprojektidega:

1) täiendavate laskemoonahoidlate ehitusega erinevates piirkondades;
2) Jõhvi hooldus- ja õppegaraaži ning lao ehitusega;

3) Tapa liitlaste vastuvõtuala (RSOM) ala ehituse täiendamisega: tankla, majutus- ja olmetingimuste parandamiseks mõeldud hallid;
4) Tapa raskerelvade remonditöökoja ehitusega;
5) Rabassaare linnavõitluslinnaku ehitusega;
6) Filtri linnakusse Sõjaväepolitsei ruumide renoveerimisega;
7) NATO Küberkoostöökaitse Keskuse uue hoone ehitusega;
8) Ämari lennuraja rekonstrueerimise projekteerimisega.

Kaitseliidu maakaitse allüksuste ja plaanitavate sihtüksuste ettevalmistamine sõjalise valmisoleku viies aspektis toimusid ilma suuremate tõrgeteta. Aasta jooksul tehti oluline edasiminek maakaitse allüksuste mehitamisel. Maakaitse tugevdamiseks moodustatud lisaüksused mehitati aasta lõpuks.

Kaitsevalmiduse tagamiseks korraldati 2022. aasta 13. maist 3. juunini õppus Siil 2022 ja 22.-28. septembrini lisaõppekogunemine Okas 2022.

Programmi tegevuste täitmise analüüs

Väeloome: muud üksused
Seoses diviisi loomisega läksid Kaitseväe peastaabi ja teiste üksuste maaväega seonduvad ülesanded üle diviisile. Sellega seoses korraldati ümber Kaitseväe peastaabi, toetuse väejuhatuse ja küberväejuhatuse tegevus. Paremate võimaluste loomiseks riigikaitselise inimvaraga toimetulekuks konsolideeriti kaitseväe personalitegevused Kaitseressursside Ametisse ja korraldati ümber Kaitseväe peastaabi personaliosakond.

Väeloome: maavägi
Sõjalise maakaitse üksused jätkasid üleminekut maakaitse uuele struktuurile.

1. jalaväebrigaadi suurtükiväepataljon keskendus liikursuurtükivõime arendamisele. Eestisse saabusid 6 liikursuurtükki ja alustati esimeste allüksuste väljaõppega. 2. jalaväebrigaad saavutas Riigikaitse arengukavas planeeritud lahinguvalmiduse mehitatuse, varustatuse ja väljaõppe arvestuses.

Kõik kaitseväe struktuuriüksused on tänaseks lisaõppekogunemistel osalenud. Lisandunud on Kaitseliidu baasil maakaitseüksuste lahinguvalmiduse kontroll ja harjutamine.

Väeloome: merevägi
2022. aastal valmistati ette Politsei- ja Piirivalveameti laevade üleandmist mereväele alates 2023. aasta jaanuarist. Nelja laeva arvamine mereväe koosseisu tagab Eestile parema merejulgeoleku võime nii rahuajal kui kriisis. See suurendab Eesti merealal olukorrateadlikkust ja reageerimisvõimet ning tagab paremad eeldused ka liitlaste reageerimiseks regioonis toimuvale konfliktile. Kaitseväe ülesandeks on valvata ja kaitsta Eesti merepiiri, piirkontroll jääb endiselt Politsei- ja Piirivalveameti ülesandeks. Mereolukorrateadlikkuse eest hakkab vastutama kaitsevägi, seni oli vastutus jagatud. Kuigi mereväe koosseisus muutub seniste piirvalvealuste staatus sõjalaevaks, siis kõigi vajalike tsiviilülesannete täitmine jätkub, sest laevadel säilivad neil täna olevad võimed nagu merepiiri valvamine, merereostuse seire, avastamine ja tõrje ning päästevõimekus. Liitmisega muutub ka laevastike käsuahel, edaspidi on kõiki tegevusi võimalik planeerida ja ülesandeid anda ühtselt, mis muudab oluliselt kiiremaks laevade kasutamise võimalused erinevates olukordades.

Merevägi osales Läänemerel toimunud rahvusvahelisel suurõppusel Baltops 2022 kahe laevaga. Lisaks osaleti kahe laevaga rahvusvahelisel miinitõrjeoperatsioonil Open Spirit, mis toimus Leedu vetes.

Väeloome: õhuvägi
Jätkati opereerimist osana NATO õhukaitse süsteemist ning tagati Eesti õhuseiresüsteemi ja õhuseireradarite töö. Jätkati Ämari lennubaasi igapäevast aastaringset käitamist 24/7 põhimõttel, tagamaks õhuturbeoperatsioonide läbiviimist ja liitlaste vastuvõttu. Ämari lennuväli jätkas liitlaste õhuturberotatsioonide tagamist. Alustati ettevalmistustega Ämari lennuraja rekonstrueerimiseks.

Kaitsevalmidus
Kaitsevalmiduse tagamiseks korraldatud õppuse Siil 2022 raames teostati 2. jalaväebrigaadi ja teiste Kaitseväe üksuste formeerimise kontrollimine, 2. jalaväebrigaadi sõjalisele valmisolekule hinnangu andmine ning strateegilise kommunikatsiooni keskuse lahinguvalmiduse saavutamise kontrollimine. Suurõppusel kutsuti ligikaudu 15 000 ajateenijat, reservväelast, tegevväelast, kaitseliitlast ja liitlasriikide sõdurit kokku kümnest riigist.

2022. aasta septembris toimus lisaõppekogunemine Okas 2022, mis on seni korraldatud lisaõppekogunemistest suurim. Kui 2021. aastal osales 1000 reservväelast, siis 2022. aastal osales 1700 reservväelast. Lisaõppekogunemisel Okas 2022 osalesid 11. jalaväepataljoni ja 16. õhutõrjepataljoni reservväelased ning 42. Kirde maakaitseringkonna koosseisu arvatud kaitseliitlased ja reservväelased ning selle käigus harjutati riigikaitse käsuahela toimimist valitsuse otsuste langetamisest kuni kiirreageerimisstruktuuri reservväelaste kogunemiseni.

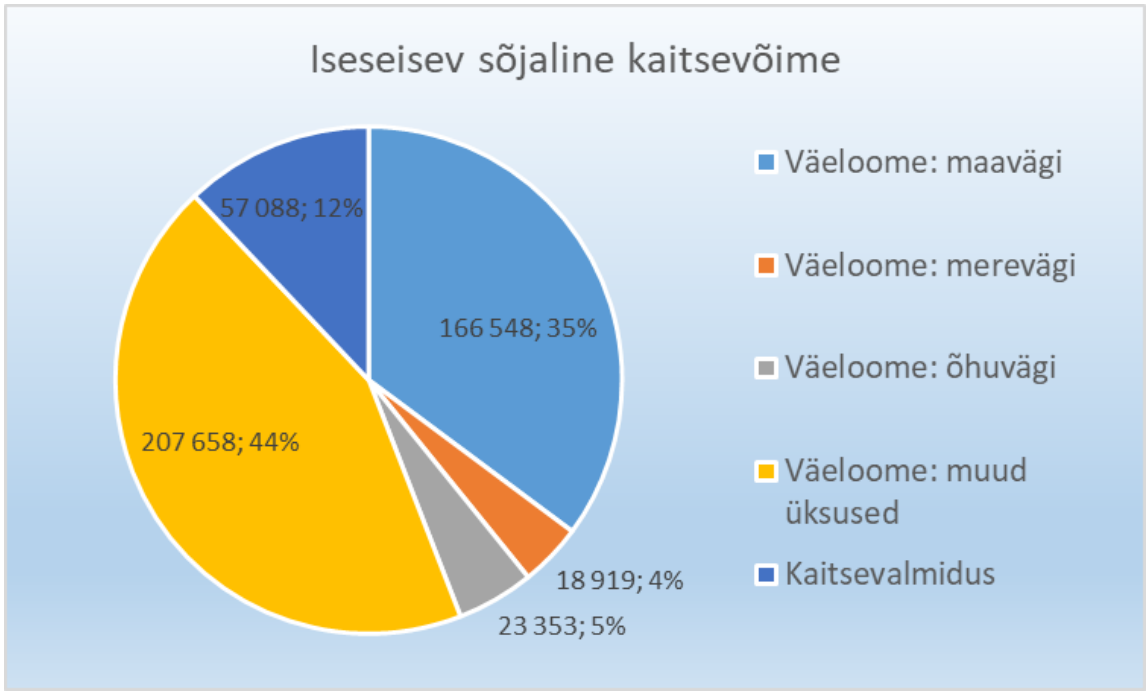
Aruandeaasta programmi ja programmi tegevuse eelarve täitmine

Tabel 4. Programmi Iseseisev sõjaline kaitsevõime ja programmi tegevuste eelarve täitmine tuhandetes eurodes

Iseseisev sõjaline kaitsevõime	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Kulud	364 674	473 565	450 688
Väeloome: maavägi	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Kulud	139 545	166 548	158 406
Väeloome: merevägi	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Kulud	16 227	18 919	23 232
Väeloome: õhuvägi	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Kulud	33 171	23 353	25 788
Väeloome: muud üksused	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Kulud	131 234	207 658	191 419
Kaitsevalmidus	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Kulud	44 497	57 088	51 844

2022. aasta eelarves kasutamata jäänud vahendite kasutust pikendatakse ühe aasta võrra kogusummas 31,9 mln eurot. Kasutamata jäänud eelarvelised vahendid olid seotud edasilükkunud kaitseotstarbeliste hangetega, erinevate litsentsilepingute edasilükkumise ning 2023. aastal realiseeruvate lepingutasu suurenemistega. Investeeringutes lükkusid edasi eelkõige hoonete ja

rajatiste soetused ning renoveerimine, rannakaitse raketisüsteemide ja õhuseirevarustuse lepinguline tarne.



Programmi Kollektiivkaitses osalemine üldinfo

Programmi nimi	Kollektiivkaitses osalemine
Programmi eesmärk	NATO kollektiivkaitse on tõhus ja kindel. Tagatud on kollektiivkaitse toimimine, sh läbi Eesti osaluse rahvusvahelise julgeoleku tagamisel ning liitlaste panuse Eesti kaitsesse
Strateegia „Eesti 2035“ siht (alasihi täpsusega)	Puudub
Programmi periood	2022-2025
Peavastutaja (ministeerium)	Kaitseministeerium
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	Kaitsevägi
Kaasvastutaja ministeerium ja selle valitsemisala asutused (ühisprogrammi puhul)	Puuduvad

Programmi mõõdikud

Tabel 5. Programmi Kollektiivkaitses osalemine ja programmi tegevuste mõõdikud

Programmi mõõdikud	Tegelik			Sihttase	
	2020	2021	2022	2022	2023
Eestis paiknevad alaliselt liitlaste väed *Allikas: Kaitseministeerium*	JAH	JAH	JAH	JAH	JAH
Programmi tegevus	Rahvusvaheline kaitsealane koostöö				
Eesti kuvand olulistes partnerriikides *Allikas: Kaitseministeerium*	-	POSITIIVNE	POSITIIVNE	POSITIIVNE	POSITIIVNE
Võtmeliitlaste ja partneritega olukorrateadlikkus ja infovahetus on tagatud *Allikas: Kaitseministeerium*	-	-	JAH	JAH	JAH
EL ja NATO (ühis)rahastuse kasutamise maht Eesti huvide edendamiseks *Allikas: Kaitseministeerium*	-	-	10 200 000		
Programmi tegevus	Liitlaste kohalolek Eestis				
Prioriteetsete liitlaste sõjaline kohaolek on kinnistatud *Allikas: Kaitseministeerium*	-	-	JAH	**JAH**	**JAH**

Programmi olukorra analüüs

2022. aasta oli kollektiivkaitse ja rahvusvahelise kaitsekoostöö valdkonnas väga töine. 24. veebruaril alanud Vene Föderatsiooni sõda Ukraina vastu mõjutas oluliselt planeeritud kaitsekoostööd nii NATO kui ka Euroopa Liidu suunal.

2022. aasta suvel toimunud Madridi tippkohtumisel lepiti kokku raamistik NATO heidutus- ja kaitsehoiaku tugevdamiseks. See hõlmab endas lisaüksuste toomist idatiivale, tugevdusüksuste loomist ja määramist, varustuse ja moona eelpaigutust, parema juhtimisstruktuuri loomist ning vastuvõtva riigi ja eFP lahingugrupi raamriigi vahelist koostööd loomaks diviisitasandi

juhtimisstruktuurid idatiiva riikides. Selle raamistiku ettevalmistamine, läbirääkimine ja kooskõlastamine eeldas väga tihedat koostööd partnerite vahel. Järgnevatel aastatel seisab Eestil koos partneritega ees suur töö tippkohtumise otsuste elluviimisel.

2022. aastal alanud Soome ja Rootsi NATO-ga liitumine toetab kogu Euro-Atlandi piirkonna julgeolekut ja stabiilsust märkimisväärselt – see võimaldab käsitleda NATO liikmetest Läänemere-äärsete riikide territooriumi NATO kaitseplaanides ühtse operatsiooniruumina, oluliselt paranevad nii piirkonnas viibivate üksuste logistiline toetamine kui ka võimalused üksuste ja varustuse eelpaigutamiseks meie regiooni.

2022. aasta märtsis kiitis Euroopa Liidu nõukogu heaks strateegilise kompassi Euroopa Liidu julgeoleku- ja kaitsepoliitika tugevdamiseks järgmisel kümnel aastal. Kompass hõlmab kõiki julgeoleku- ja kaitsepoliitika aspekte ning rajaneb neljal sambal: tegutsemine, investeerimine, partnerluste loomine ning turvalisuse ja julgeoleku tagamine. Kompass sisaldab ka konkreetseid ettepanekuid koos rakendamise väga täpse ajakavaga, et parandada ELi suutlikkust tegutseda otsustavalt kriiside korral ning kaitsta oma julgeolekut ja kodanikke.

2022. aasta aprillis otsustati tunnistada edukaks EST/UK ühispakkumine NATO innovatsioonikiirendi DIANA ellu viimiseks. Selle tulemusel avatakse Eestis 2023. aastal uue rahvusvahelise peakorteri üks haru, asutatakse iduettevõtete kiirendi kahese kasutusega süvatehnoloogia ettevõtetele ning kaheksa Eesti asutust hakkavad programmis osalejatele pakkuma tuge uute toodete testimisel. Eesti liitub ka NATO innovatsioonifondiga.

Programmi tegevuste täitmise analüüs

Rahvusvaheline kaitsealane koostöö

Rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel osalemine

2022. aastal osalesime 9 välisoperatsioonis ligi 90 kaitseväelasega, suurim oli osalus Malis, kuhu panustasime aasta esimeses pooles regulaarselt 78 kaitseväelasega. Aasta alguses panustasime hübriidkriisi lahendamisse Leedus ja Poolas.

Tulenevalt ebademokraatliku Mali hunta võimule tulekust, mis tõi kaasa vaenuliku hoiaku võtmise rahvusvahelise kogukonna suhtes ning sidemete loomise Venemaa Wagneri rühmitusega, otsustas Eesti 2022. aastal lõpetada osaluse kõikides Malis toimuvatel operatsioonidel (BARKHANE, MINUSMA, EUTM Mali).

Venemaa agressioonisõja eskalatsioonist Ukraina vastu tulenevalt käivitati NATO kollektiivkaitseline operatsioon Brilliant Shield ja vastavad kaitseplaanid Eesti ja NATO idatiiva kaitseks. Eesti mereväelased osalevad NATO kiirreageerimisjõudude koosseisus selles operatsioonis ning omandavad väärtuslikku kollektiivkaitselise operatsiooni kogemust.

Küberjulgeoleku metoodiline arendamine ja väljaõpe

Tegevust jätkas sihtasutus CR14, mille eesmärk on kaitsevaldkonna küberjulgeoleku alane teadus- ja arendustegevus, selle toetamine, küberjulgeolekualase rahvusvahelise koostöö edendamine, küberjulgeolekualase väljaõppe korraldamine ning küberjulgeolekualaste teenuste osutamine ning nõustamine vastavates küsimustes.

2022. aasta lõpus toimus Tallinnas NATO küberõppus Cyber Coalition. Õppuse eesmärk oli tugevdada NATO liitlaste ja partnerite võimekust kaitsta oma võrke ja koostööd küberruumis.

Eestis jätkas tegevust ja laienemist NATO küberkaitsekoostöö keskus (*Cooperative Cyber Defence Center of Excellence* – CCDCOE), mis panustab NATO küberkaitsealase väljaõppe ja teadus- ning arendustegevusse läbi koolituste, õppuste, konverentside, töötubade jms tegevuste. Märtsis 2022 otsustas keskuse juhtkomitee anda Ukrainale NATO CCDCOE-sse panustava osalisriigi staatuse.

Liitlaste kohalolek Eestis

Alates 2017. aasta kevadest paikneb Tapal liitlaste lahingupataljon (NATO *enhanced Forward Presence* - eFP), mille raamriigiks on Suurbritannia ja teisteks osalisriikideks roteeruval põhimõttel Prantsusmaa, Taani ning Island. eFP rotatsioonid toimusid plaanipäraselt - 2021. aasta märtsist kuni 2022. aasta märtsini paiknes Eestis Prantsusmaa kompanii, mille paiknemist Eestis pikendas Prantsusmaa pärast Venemaa sõjalise sissetungi algust Ukrainasse alaliseks. Lisaks. paiknes kuni 2023. aasta märtsini Eestis Taani tankikompanii.

1. juulil 2022. aastal oli NATO eFP koosseisus 1000 inimest (lisaks oli detsembrini Eestis UK teine/ajutine lahingugrupp, mille koosseisus oli 800 pax). 2023. aasta 1. veebruari seisuga oli NATO eFP kontingendi isikkooseisu suurus 1400 inimest (lisaks ca 150 Saksamaa Balti õhuturve ja ca 300 USA maavägi).

2022. aasta lõpus saabusid Eestisse USA jalaväekompanii ja HIMARS mitmikraketiheitja üksus koos juhtimisvarustuse ja –süsteemidega.

Ämari lennubaasist jätkus 365/24/7 põhimõttel NATO õhuturbemissioon (NATO *enhanced Air Policing* - eAP). 2022. aastal panustasid 4-kuiste rotatsioonide kaupa õhuturbemissiooni esmalt Belgia ning seejärel Prantsusmaa ja Saksamaa. NATO üksuste vastuvõtmist, toetust ja õppuste läbiviimist Eesti territooriumil aitab toetada NATO staabielement (NATO *Force Integration Unit* – NFIU).

NATO lahingugrupi ja NATO staabielemendi jm kohaloleku tegevuseks vajalikud kulud olid vastavalt rahvusvahelistele kokkulepetele 2022. aastal tagatud.

Taristuprojektide osas jätkati liitlaste vajaduste toetamist Ämari baasis, Tapa linnakus ja harjutusväljadel. Alustati Tapa liitlaste vastuvõtuala (RSOM) ala ehitusega (tankla, majutus- ja olmetingimuste parandamiseks mõeldud hallid). Rajati juurdepääsutee Jõhvi linnakust Sirgala harjutusväljale.

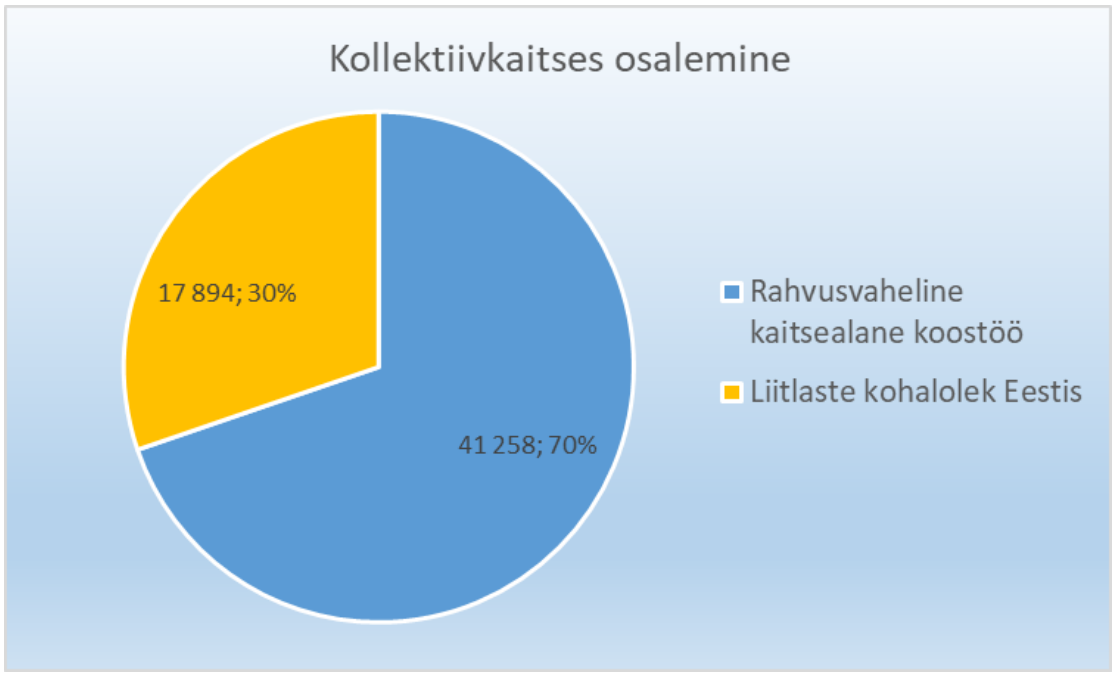
2022. aastal osales Eesti iga-aastaselt toimuval rahvusvahelisel miinitõrjeoperatsioonil Open Spirit 2022 ning suurõppusel Baltops 22. Lisaks osaleti NATO ja partnerriikide õhuväe õppusel Ramstein Alloy 22-2, mille peamine eesmärk oli harjutada Baltikumi õhuruumi turvamist.

Aruandeaasta programmi ja programmi tegevuse eelarve täitmine

Tabel 6. Programmi Kollektiivkaitses osalemine ja programmi tegevuste eelarve täitmine tuhandetes eurodes

Kollektiivkaitses osalemine	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Kulud	41 780	59 152	52 157
Rahvusvaheline kaitsealane koostöö	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Kulud	27 805	41 258	39 885
Liitlaste kohalolek Eestis	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Kulud	13 975	17 894	12 273

2022. aasta eelarves kasutamata jäänud vahendite kasutust pikendatakse ühe aasta võrra kogusummas 1,2 mln eurot. Kasutamata jäänud eelarvelised vahendid olid seotud litsentsilepingute ning rahvusvahelise teadus- ja arendusprojekti edasilükkumisega.



Programmi Luure ja eelhoiatus üldinfo

Programmi nimi	Luure ja eelhoiatus
Programmi eesmärk	Info juurdepääsupiiranguga
Strateegia „Eesti 2035“ siht (alasihi täpsusega)	Puudub
Programmi periood	2022-2025
Peavastutaja (ministeerium)	Kaitseministeerium
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	Kaitsevägi, Välisluureamet
Kaasvastutaja ministeerium ja selle valitsemisala asutused (ühisprogrammi puhul)	Puuduvad

Kaitsevägi ja Välisluureamet: Vabariigi Valitsuse 20.12.2007 määruse nr 262 § 5 lg 1 p 19; lg 2 p 6 ja 7; lg 8 p 2 alusel on riigisaladus.

Programmi mõõdikud

Tabel 7. Programmi Luure ja eelhoiatus ning programmi tegevuste mõõdikud

Programmi mõõdikud	Tegelik			Sihttase	
	2020	2021	2022	2022	2023
info juurdepääsupiiranguga					
Programmi tegevus	Luure ja eelhoiatus				
info juurdepääsupiiranguga					

Aruandeaasta programmi ja programmi tegevuse eelarve täitmine

Tabel 8. Programmi Luure ja eelhoiatus ning programmi tegevuste 2022. aaasta eelarve täitmine tuhandetes eurodes

Luure ja eelhoiatus	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Kulud	51 482	57 804	48 657[8]
Luure ja eelhoiatus	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Kulud	51 482	57 804	48 657

2022. aasta eelarves kasutamata jäänud vahendite kasutust pikendatakse ühe aasta võrra kogusummas 9,1 mln eurot.

[8] Luure ja eelhoiatuse programmi kulude täitmise andmed kajastatakse raamatupidamisprogrammis kassapõhiselt. Käesolevas tabelis on kasutatud julgeolekuasutuse tegeliku tekkepõhise täitmise andmeid.

Programmi Kaitsepoliitika kujundamine ja toetav tegevus üldinfo

Programmi nimi	Kaitsepoliitika kujundamine ja toetav tegevus
Programmi eesmärk	Valitsemisala poliitikad on suunatud sõjalise riigikaitse toetamiseks, sh tagatud on tsiviilsektori toetus sõjalisele kaitsele. Tagatud on ressursid sõjaliste võimete loomiseks ja ülalpidamiseks
Strateegia „Eesti 2035“ siht (alasihi täpsusega)	Puudub
Programmi periood	2022-2025
Peavastutaja (ministeerium)	Kaitseministeerium
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	Kaitsevägi, Kaitseliit, Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus, Kaitseressursside Amet, Eesti Sõjamuuseum
Kaasvastutaja ministeerium ja selle valitsemisala asutused (ühisprogrammi puhul)	Puuduvad

Programmi mõõdikud

Tabel 9. Programmi Kaitsepoliitika kujundamine ja toetav tegevus ning programmi tegevuste mõõdikud

Programmi mõõdikud	Tegelik			Sihttase	
	2020	2021	2022	2022	2023
Programmi tegevus	Kaitsetahte arendamine				
Elanikkonna toetus ajateenistusele *Allikas: KaM tellitav avaliku arvamuse uuring*	90,2%	83,8%	83%	90%	90%
Vabatahtlikult ajateenistusse asunud kutsealuste määr *Allikas: Kaitseväekohustuse täitmise aruanne*	47,3%	56%	54%	40%	40%
Elanikkonna toetus NATO liikmelisusele (eestikeelne elanikkond) *Allikas: KaM tellitav avaliku arvamuse uuring*	75,2%	78%	80%	>70%	>70%
Elanikkonna toetus NATO liikmelisusele (muukeelne elanikkond) *Allikas: KaM tellitav avaliku arvamuse uuring*	42,3%	43,5%	50%	35%	36%
Kaitseliidu, Naiskodukaitse ja Kaitseliidu noorteorganisatsioonide liikmete arv *Allikas: Kaitseliit*	28 500	25 355	29 098	30 000	30 000
Programmi tegevus	Heidutus				
info juurdepääsupiiranguga					
Olemas on ressursirealistlik pikaajaline riigikaitse arendamise kava ning igal aastal uuendatavad ressurssidega tagatud detailsed rakenduskavad *Allikas: Kaitseministeerium*	JAH	JAH	JAH	JAH	JAH
Programmi tegevus	Riigikaitseline inimvara				
Reservüksuste ettevalmistus vastab NATO valmidusüksustele[9] *Allikas: Kaitsevägi*	info juurepääsu piiranguga	info juurepääsu piiranguga	info juurepääsu piiranguga	info juurepääsu piiranguga	info juurepääsu piiranguga
Vabatahtlikult ajateenistusse tulemise määr *Allikas: Kaitseväekohustuse täitmise aruanne*	47,3%	56%	54%	40%	40%

[9] Eesti Kaitseväe hinnang Kaitseväe üksuste lahinguvalmidusele on Vabariigi Valitsuse 20.12.2007 määruse nr 262 § 5 lg 1 p 3 alusel riigisaladus tasemel SALAJANE

Kaitseväe Akadeemiasse kandideerimise määr *Allikas: Kaitsevägi*	-	-	210%	160%	250%
Kaitseväes ja Kaitseliidus teenivate tegevväelaste värbamistellimuse täitmise määr *Allikas: Kaitseressursside Amet*	88%	78%	72%	90%	90%
Valitsemisala asutuste tsiviilteenistujate värbamistellimuse täitmise määr *Allikas: Kaitseressursside Amet*	87%	72,6%	79%	90%	90%
Programmi tegevus	Riigikaitse investeeringute korraldus				
Taristu tervik kasutusmäär (keskmine kasulik pinna kasutusmäär arvutatuna eri hoonegruppide kasutusmäärade keskmisena %) *Allikas: Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus*	-	67%	85%	70%	78%
Õigeaegsed tarned *Allikas: Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus*	JAH	JAH	JAH	JAH	JAH
Eesti kaitsetööstuse ekspordimahu kasv aastas Allikas: EKTL andmed	0,11	0,11	-[10]	0,15	0,15

Programmi olukorra analüüs

Eesti kaitseplaneerimises on tugev suunitlus sellele, et maksimaalne ressurss läheks lahinguvõimeliste üksuste loomiseks ja alalhoidmiseks. Seda toetab NATO suunis eraldada põhihangeteks (*major equipment*) vähemalt 20% kaitsekulust. Eestis oli see näitaja 2022. aastal 21,6% kaitsekuludest.

Avaliku arvamuse uuringust nähtub, et üldine elanikkonna kaitsetahe on suurenenud. 2022. aasta kevadel mõned nädalad pärast Ukraina sõja algust läbiviidud uuringust selgus, et 81% kõigist Eesti inimestest arvab, et Eestit peab sõjalise olukorra puhul kaitsma. See on seni uuringu ajaloo jooksul tänini kõige kõrgem tulemus. Selle taseme hoidmine nõuab lähiaastatel tugevat pingutust. Erilist tähelepanu tuleb pöörata tööandjate ja erasektori suuremale kaasamisele riigikaitsesse panustamisel, et suurendada nende valmisolekut toetada reservväelaste osalemist õppekogunemistel.

NATO-sse kuulumist pooldab 80% elanikest ja märkimisväärne on muukeelse elanikkonna toetuse kasv NATO liikmelisusele – võrreldes 2021. aastaga kasvas see 2022. aastal 6,5 % võrra. Uuringust nähtub samuti, et 69% elanike hinnangul on NATO teinud Eesti julgeoleku tagamiseks piisavalt. Samuti usub 48% elanikest, et konflikti puhkedes osutaks NATO Eestile otsest sõjalist abi.

Suur väljakutse on tagada vajalikul hulgal tegevväelasi Kaitseväes, arvestades kaitseväe sõjaaja suuruse suurenemist 40 000 inimeseni ning iga-aastase ajateenijate arvu kasvu 4000 inimeseni.

2022. aastal otsustati Kaitseväe õhutõrje-, tankitõrje-, kaudtule võimete tugevdamine ning tehti otsused liitlaste vastuvõtu taristu arendamiseks. Oluliseks osaks kaitsealastest hangetest 2022. aastal oli laskemoon. Ka järgnevatel aastatel on planeeritud soetada väga suures mahus laskemoona. Taristu osas on järgnevate aastate suureks väljakutseks Madridi tippkohtumise otsuste rakendamiseks vajalikud taristu arendusprojektid. 2023. aastal on planeeritud rajada Tapale neli täiendavat majutussaali ja muid rajatisi. Lõuna-Eestisse ehitatakse täiendav ala abivägede vastuvõtmiseks, uus alaline laager ja laiendatakse harjutusvälja.

2022. aasta kujunes keerukaks seoses energiakandjate hinnatõusuga, mis nõudis ühelt poolt meetmete rakendamist energiatarbimise vähendamiseks aga teisalt ka täiendavate vahendite eraldamist hinnatõusust tulenevate kulude katmiseks. Võrreldes 2021. aastaga suudeti 2022. aastal vähendada soojusenergia tarbimist 11%.

[10] Andmed esitatakse Eesti Kaitsetööstuse Liidu poolt 2023. aasta IV kvartalis

Oluline muudatus toimus riigikaitseliste varade haldamisel. Alates 1. septembrist 2022. aastast tegutseb Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus valitsusasutusena ja hakkab lisaks Kaitseministeeriumi valitsemisala riigihangetele ja taristu arendusele korraldama ka koormistega seotud tegevusi ning riigikaitseliste ehitiste töövõime tagamist.

Programmi tegevuste täitmise analüüs

Kaitsetahte arendamine

2022. aasta oli kaitsetahte valdkonnas märgilise tähtsusega. Venemaa agressioonisõda Ukrainas suurendas hüppeliselt huvi riigikaitse vastu ning Kaitseliiduga liitumiseks avaldas soovi rohkem kui 4000 inimest. Ühiskonna toetus relvastatud vastupanule on jätkuvalt kõrge - 81%. Eestikeelse elanikkonna seas on toetus koguni 90%. 66% elanikkonnast on valmis ise kaitsetegevuses osalema.

2022. aastal jätkati täiemahuliselt noortele suunatud tegevustega. Kaitseliidu noorteorganisatsioonide tegevused olid ülimalt aktiivsed. Kodutütarde väljaõppeplaanis oli kokku 1551 ja Noortel Kotkastel 1442 sündmust, kokku võttis neist üritustest osa üle 7000 mitteliikme. 2022. aastal viidi riigikaitseõpetuse laagrite korraldamine Kaitseliidu vastutada. Kokku viidi läbi 40 laagrit 4775 õpilasele 136 koolist, neist Kaitseliit 32 laagrit, Kaitsevägi 5 ja 3 iseseisvalt.

Riigikaitseõpetust antakse seisuga 01.01.2023. a rohkem kui 130 koolis. Riigikaitseõpetuse läbib aastas ca 5 000 õpilast.

Kaitseministeeriumis loodi uus kaitsetahte arendamise osakond. Loodud osakonna eesmärk on koordineerida kaitsetahte arendamisega seotud tegevusi üle kaitseministeeriumi valitsemisala ning teha koostööd teiste riigisektori asutustega kaitsetahte arendamisel. Loodud osakonna põhieesmärk on tagada, et Eesti reservarmeel on kõrge valmidus riigikaitses osaleda.

2022. aastal oli kaitsetahte arendamisel oluliseks töölõiguks ka Riigikantselei punamonumentide töörühma juhtimine, punamonumentide teisaldamise toetamine ning Eesti Sõjamuuseumi II maailmasõjas langenute säilmete ümbermatmise korraldamisega seotud tegevused. Eestis on 132 sõjahauda, mis asuvad väljaspool kalmistut ja ehkki kõikki neid ei ole vaja ümber matta ootab ümbermatmist lähiaastatel ca 60 000 inimese säilmed.

Inimvara

2022. aastal mõjutas riigikaitselist inimvara muutused tööturul ja majanduses aga ka muutnud julgeolekuolukord, mis suurendas oluliselt Kaitseväe teenistujate töökoormust. 2022. aasta tegevväelaste kasvueesmärk jäi saavutamata. Teenistusest lahkus prognoositust suurem hulk tegevväelasi ning oodatust suurem hulk tähtajalises teenistuses olevaid tegevväelasi ei soovinud uut tähtajalist suhet luua. Tegevväelaste arvu suurendamine planeeritud tasemele vajab lähiaastatel sihistatud jõupingutust.

01.01.2023. a seisuga oli kaitseväe sõjaaja suurus kokku rohkem kui 37000 inimest (sh 4000 tegevväelast ja 33 000 reservväelast).

2022. aastal asus ajateenistusse kokku 3 342 kutsealust ning nende hulgas 50 naist. Vabatahtlikult asus ajateenistusse 1810 kutsealust ehk 54% kutsealustest.

2022. aastal viidi reservteenistus läbi planeeritud mahus. Õppekogunemistel osales 7496 reservväelast ehk 66,4% kutsututest. Lisaks toimus lisaõppekogunemine „Okas 2022“, kus osales 1 767 reservväelast ja sõjaaja üksustesse kuuluvat kaitseliitlast ehk 66% kutsututest. Reservväelaste osaluse suurendamine õppekogunemistel on lähiaastatel väljakutse, millega tuleb sihistatult tegeleda.

Eestis on seisuga 01.01.2023. a üle 3500 veteranistaatuses isikut. Veteranistaatuse saavad kaitseväeteenistuses vigastatud ja välismissioonidel või riigi sõjalisel kaitsel osalenud kaitseväelased.

Kaitseväe Akadeemia täituvus on teist aastat kõrgel tasemel, õpinguid alustas 91 kadetti. Kaitseväe Akadeemias õpinguid alustavate kadettide suurem hulk tagab lähitulevikus pärast koolituse lõppemist loodavatele uutele võimetele vajaliku juhtivkoosseisu ja instruktorid.

Kaitsealane teadus- ja arendustegevus

2022. aastal kaasasid Eesti ettevõtted ja teadus-arendusasutused Euroopa Kaitsefondist 14 miljonit eurot teadus- ja arendustegevuseks. Konkursil toetas Euroopa Kaitsefond 15 Eesti ettevõtete ja ülikoolide osalusega projekti. See on üle kahe korra rohkem kui 2021. aastal. Kaitseministeerium kaasrahastab neid projekte 0,5 miljoni euroga. Neist ühte, sõjalise liikuvuse digiplatvormi arendust juhib Eesti ise.

2022. aastal investeerisime teadus- ja arendustegevusse 6,5 miljonit eurot ehk ligi 30% enam kui eelmisel aastal. 2022. aastal oli töös 5 teadus- ja arendustegevuse projekti, mis viisid sõjaliste võimete loomiseks, arendamiseks ja hoidmiseks kasulike tehniliste ja mittetehniliste lahenduste väljatöötamiseni. Suuremate projektidena arendati Kaitseväele kaudtule tulejuhtimissüsteem, mis on koostöövõimeline liitlaste tulejuhtimissüsteemidega ja vastab NATO standarditele. Samuti alustati Kaitseväe Akadeemiasse elektroonilise sõjapidamise kompetentsikeskuse ja teadustaristu ehitamisega, mis toob Eesti teadusesse ja riigikaitsesse uue võtmetähtsusega teadussuuna.

Kaitseministeerium toetas iga-aastasel kaitsetööstuse arendusprojektide konkursil Eesti ettevõtteid 0,7 mln euroga, mis on veerandi võrra rohkem võrreldes eelmise aastaga. Kaitsevägi panustab projektidesse sõjalise ekspertiisi ja testimise toetamisega.

Riigikaitseliste investeeringute korraldus

Taristu

2022. aastal toimus taristuarendus vastavalt planeeritule. Aasta algul valmisid Võrus Taara linnakus ja Tartus Raatusel universaalhallid. Jätkati taristuarendust Tapa linnakus, sealhulgas liitlaste vastuvõtuala (RSOM) laiendamist (valmib 2023). 2022. aasta lõpus valmis ka Sirgala harjutusvälja uus juurdepääsutee, mis vähendab Kaitseväe sõidukite liiklemist Tallinn-Narva maanteel. Paldiski linnakus valmisid 2022. aastal vahipataljoni kasarm, varustusladu, universaalhall jm objektid. 2022. aasta lõpus valmisid renoveerimistööd Miinisadamas merevalvekeskuse ja mere-operatsioonide keskuse tarbeks. Sellega loodi eeldused mereliste tegevuste juhtimiseks ühest kohast. 2022. aasta lõpus alustati Tallinnas Filtri 5 administratiivhoone ehitamist. Ehitatava hoones hakkab tulevikus paiknema NATO küberkaitsekoostöö keskus (CCDCOE) ning kaitseväe info- ja kommunikatsioonitehnoloogia keskus.

Hanked

2022. aastal hangiti rekordarv laskemoona ja sõlmiti lepinguid laskemoona tarnimiseks ligi 900 miljoni euro eest. Eestisse jõudsid ka 12 liikursuurtükki K9. 2022. aastal vahetati välja vanemad tankitõrje süsteemid ja asendati need uutega.

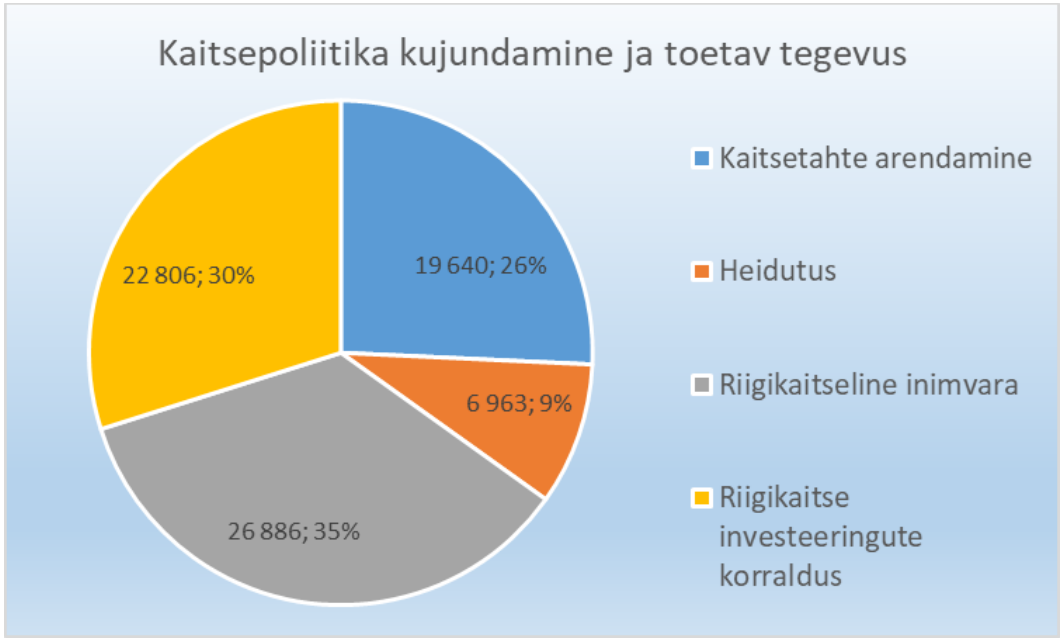
2022. aasta lõpul sõlmiti leping Ameerika Ühendriikide kaitsekoostööagentuuriga DSCA mitmikraketisüsteemide HIMARS hankimiseks, mis on oluline võimearendus Eesti kaudtulevõimekuse arendamisel. Mitmikraketiheitja HIMARS relvahanke raames hangib Eesti kuus mitmikraketisüsteemi HIMARS ning lisaks relvasüsteemile ka laskemoona, sidelahendusi, väljaõppe-, logistika- ning elutsüklilahendusi. Eesti kaitseväe relvastusse jõuab mitmikraketisüsteem HIMARS 2024. aastal.

Aruandeaasta programmi ja programmi tegevuse eelarve täitmine

Tabel 10. Programmi Kaitsepoliitika kujundamine ja toetav tegevus ning programmi tegevuste 2022. aasta eelarve täitmine tuhandetes eurodes

Kaitsepoliitika kujundamine ja toetav tegevus	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Kulud	61 916	76 295	62 452
Kaitsetahte arendamine	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Kulud	17 794	19 640	17 315
Heidutus	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Kulud	6 728	6 963	6 597
Riigikaitseline inimvara	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Kulud	25 499	26 886	25 595
Riigikaitse investeeringute korraldus	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Kulud	11 895	22 806	12 945

2022. aasta eelarves kasutamata jäänud vahendite kasutust pikendati ühe aasta võrra kogusummas 5,6 mln eurot. Tööjõukulud kantakse üle personaliteenuse konsolideerimise reformi elluviimiseks, riigikaitse laagrite individuaalvarustuseks ja korraldamiseks. Investeeringutes lükkusid edasi taristu ehitusega seotud investeeringud.



LISA Tulemusvaldkonna sisend riigi 2022. aasta majandusaasta koondaruandesse

Positiivsed arengud

- **NATO kaitsekulude suuruse eesmärgi poolest oli Eesti 2022. aastal üks seitsmest liikmesriigist, mis täitis kaitsekuludeks eraldatavat kaht protsenti SKP-st.** 2023. aastal on Eesti kaitsekulud prognooside kohaselt 2,85 protsenti SKP-st ja peaksid 2024. aastal esimest korda ületama kolme protsendi piiri.
- **USA julgeolekuabi Eestile tõusis 2022. aastal 140,5 miljoni dollarini**. Suurem osa sellest summast läheb kavandamisel oleva Kaitseväe M142 HIMARSi programmi elluviimisele aastaks 2025.
- **Juunis toimunud Madridi tippkohtumisel lepiti kokku raamistik NATO heidutus- ja kaitsehoiaku tugevdamiseks ning langetati konkreetsed otsused NATO idatiiva tugevdamiseks.** Eesti jaoks tähendab see koostöös liitlastega diviisi suuruse üksuse ja selle juhtimisstruktuuri arendamist, millega alustati 2022. aasta sügisel. Eesti diviis hakkab edaspidi NATO käsuliinis juhtima kõiki olulisemaid operatsioone Eestis ning selle koosseisu hakkavad kuuluma Eesti kaitseväe enda üksused, liitlaste alaliselt Eestis paiknevad üksused ning liitlaste tugevdusüksused.
- Eestisse jäävad ettenähtavas tulevikus kohale Briti pataljon ning Prantsuse ja Taani kompaniid. Samuti jätkub Eestist Balti õhuturbe missioon, mida liitlased on võimelised kiiresti tugevdama. USA suurendab samuti oma roteeruvat sõjalist kohalolu Balti riikides.
- Liitlasvägede kiire õhust, maalt ja merelt Eestisse jõudmise arendamiseks otsustas Euroopa Komisjon 2022. aastal toetada 31 miljoni euroga projekti EstMilMob, mille eesmärk on parandada Tapa linnaku suunalisi transpordiühendusi järgmise viie aasta jooksul. Kokku on projekti maksumus 62 miljonit eurot, millest Euroopa Liit rahastab pool. 10,7 miljoni euroga on kavas toetada projekti, mille eesmärk on parandada liitlasvägede vastuvõtmist Tallinna lennujaamas ja oluliselt suurendada lennujaama kütusehoiustamise võimekust. Projekti maksumus on 21,4 miljonit eurot, millest Euroopa Liit rahastab pool.
- Jaanuaris eraldas Vabariigi Valitsus kaitsevõime parendamiseks 339,5 miljonit eurot, mida kasutatakse peaasjalikult laskemoona laovarude suurendamiseks. Suuremad tarned on planeeritud aastatesse 2023 ja 2024. Laskemoona hoiustamiseks ehitatakse ka vajalik taristu.
- Märtsis eraldas Vabariigi Valitsus Kaitseministeeriumi valitsusalale aastateks 2022–2025 veel 476,8 miljonit eurot. Tugevduspaketi koostamisel võeti arvesse esmased kogemused ja õppetunnid Ukraina sõjast ning Kaitseväe juhataja sõjalist nõuannet kõige kriitilisemate võimete täiendamiseks. Eraldatud vahendid suunati lühimaa õhutõrje-, tankitõrje-, kaudtule võimete ja olukorrateadlikkuse parendamiseks, liitlaste vastuvõtu taristule ning maakaitse suurendamiseks kuni 20 000 võitlejani ning hangitakse varitsevat õhuründemoona.
- 2023–2026 riigieelarve strateegia läbirääkimistel otsustati rajada Eestile toimiv keskmaa õhutõrjevõime 2025. aastaks ning eraldas selleks üle 405 mln. Lisaks eraldati 30 mln liitlaste vastuvõtu taristu arendamiseks.
- **2022. aastal on Eesti on Ukrainale andnud sõjalist abi rohkem kui 255 miljoni euro väärtuses**, sealhulgas Javelini tankitõrje raketisüsteemi rakette, 122 mm ja 155 mm haubitsaid, tankitõrjemiine, tankitõrjegranaadiheitjaid, miinipildujaid, sõidukeid, sidetehnikat, meditsiinitarvikuid, isikukaitsevahendeid (kiivrid ja muud) ning kuivtoidupakke. Euroopa Liidu rahurahastu kaudu saab Eesti tagasi vähemalt 156 miljonit eurot.
- 2022. aastal maakaitse tugevdamiseks moodustatud Kaitseliidu lisarühmad mehitati aasta lõpuks.

- Laiapõhjalise riigikaitse edendamiseks alustati koostöös Kaitseliidu, Päästeameti ning Politsei- ja Piirivalveametiga riigikaitseteemaliste seminaride läbiviimist kohalike omavalitsuste juhtidele, et edendada kohalikul tasandil riigi ja elanikkonna kaitset.
- Kaitseväe lahinguvalmiduse ja ohustsenaariumile reageerimise kontrolliks rahvusvahelises raamistikus viidi 2022. aasta mais läbi **õppus „Siil 2022“, millel osales ligi 15 000 Eesti, liitlas- ja partnerriigi kaitseväelast**. Õppuse „Defender Europe“ raames viidi Saaremaal läbi meredessandi harjutus, millel osalesid Ameerika Ühendriikide merejalaväelased koos Kaitseliidu Saaremaa malevaga. Septembris viidi valitsuse otsusega läbi seni **suurima osalejate arvuga lisaõppekogunemine „Okas 2022“** 2861 reservväelasele ja sõjaaja üksustesse kuuluvat kaitseliitlast, et harjutada valmisolekut mistahes ajahetkel kiirelt reageerima. Novembri lõpus ja detsembri alguses toimus Tallinnas NATO küberõppus Cyber Coalition, mis on üks suurimaid omataolisi maailmas. Õppuse eesmärk oli tugevdada NATO liitlaste ja partnerite võimekust kaitsta oma võrke ja koostööd küberruumis.
- Ebademokraatliku Mali hunta võimuletuleku tõttu otsustas Eesti 2022. aastal lõpetada osaluse kõikides Malis toimuvatel rahvusvahelistel sõjalistes operatsioonides (BARKHANE, MINUSMA, EUTM Mali).
- Seoses 2021. aasta juunis NATO tippkohtumisel otsustatud NATO innovatsioonikiirendiga DIANA[11] kiitis NATO peasekretär 2022. aastal heaks Eesti taotluse luua Eestis koos Ühendkuningriigiga **DIANA Euroopa peakorter**, rajada Eestisse NATO iduettevõtete kiirendi ning ühendada DIANA-ga mitu siinset uute tehnoloogiate testimiskeskkonda. DIANA raames rajatakse üle alliansi iduettevõtetele kiirendid, testkeskuste võrgustik ning usaldusväärse kapitali andmebaas.
- **2022. aastal kaasasid Eesti ettevõtted ja teadus-arendusasutused Euroopa Kaitsefondist 14 miljonit eurot teadus- ja arendustegevuseks**. Kaitseministeerium kaasrahastab neid projekte 0,5 miljoni euroga.
- Elanike valmisolek osaleda kaitsetegevuses kasvas võrreldes 2021. aastaga üheksa protsenti.
- **Organisatsiooniliselt jätkusid valitsemisalas reformid täiendava efektiivsuse ja kokkuhoiu saavutamiseks**. Alates 1. septembrist 2022 viidi riigikaitseks vajalike varade haldamine üle Riigi Kaitseinvesteeringute Keskusesse ning valmistati ette Kaitseministeeriumi valitsemisala personaliteenuste konsolideerimine Kaitseressursside Ametisse, mis tulevikus loob paremad võimalused riigikaitselise inimvaraga seotud väljakutsetega toimetulekuks.

Väljakutsed

- **Madridi tippkohtumisel kokku lepitud diviisisuuruse üksuse loomine, selle juhtimisstruktuuri arendamine ja liitlaste täiendava kohaloleku jaoks vajalike tingimuste tagamine** (kasarmud, tehnika ja eelpaigutatud varustuse taristu, laiendatud harjutusalad).
- Tööandjate ja erasektori suurem kaasatus riigikaitsesse panustamisel, et suurendada nende valmidust toetada reservväelaste osalemist õppekogunemistel. Samuti vajab tähelepanu noorte kaitsetahte ja riigikaitseliste hoiakute tõstmine enne ajateenistusse asumist.
- 2025. aastaks 4000 kutsealuse ajateenistusse võtmine ning tegevväelaste arvu kasv plaanide kohaselt.
- **2022. aasta tegevväelaste kasvueesmärk jäi saavutamata**. Teenistusest lahkus prognoositust suurem hulk tegevväelasi, kes olid vanemad kui 50 eluaastat (pensioneerumine) ning oodatust suurem hulk tähtajalises teenistuses olevaid tegevväelasi ei soovinud uut tähtajalist suhet luua.

[11] Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic.